№ 7 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 14 — 1903 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 14 № 7

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատանն մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

ԼՐԱԳԻՐԸ

1903 Թւին

12	ամսվանը	10	րուբլի
11	»	»	»
10	»	9	»
9	»	8	»
8	»	»	»
7	»	6	»
6	»	»	»
Մնացածները	ամսական	1	»

Եւրօպայում՝ 30 ֆր., Ամերիկայում՝ 6 դօլլար, Պարսկաստանում՝ 10 ր.

Հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հերթական դարձած խնդիրներ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ախալքալաքից. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կ. Պօլսի լրագիրներից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Սիստեմ.

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԴԱՐՁԱԾ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Մեր ընթերցողներին յայտնի է, որ մեր երկրի նահանգական քաղաքներում՝ Թիֆլիսում, Գանձակում, Երևանում, Քութայիսում և Բագւում տեղի ունեն յատուկ նիստեր, որոնք քննում են մեր երկրի կարիքները։ Այդ նիստերը արդէն քննել են շատ խնդիրներ և շուտով կը վերջացնեն իրանց պարապմունքները։

Այդ նիստերի քննութիւններից պարզվեց, որ մեր երկրի տնտեսութիւնը արդարև կարօտ է շատ բարեփոխութիւնների։ Մեր երկիրը հարուստ է, մեր երկիրը ընդունակ է ամենաձոխ զարգացման, բայց ներկայումս շատ յետամնաց վիճակի մէջ է և դեռ ոտք չէ կոխել արագ առաջընթացութեան ճանապարհի վրա։

Ի՞նչ պէտք է անել. ի՞նչ միջոցների պէտք է դիմել երկրի տնտեսական վիճակը բարւոքելու համար։

Այստեղ պէտք է մի կողմից աջակցէ կառավարութիւնը իր դրամական նպաստներով, իր մասնագէտներով և հիմնարկութիւններով, իսկ միւս կողմից տեղական ազգաբնակութիւնը հանդէս գայ իր ինքնագործութեամբ, իր անհատական ինիցիատիվի արտայայտութեամբ և խմբական գործունէութեան կազմակերպութեամբ։

Ի՞նչ կանէ կառավարութիւնը—դա կը պարզվի ապագայում, երբ պետութեան ամեն ծայրերից կը ստացվեն նահանգական կօմիտէների գործունէութեան արդիւնքները, կը ծրագրվեն օրէնսդրական բարեփոխութիւններ և տեղի կունենան գործնական կարգադրութիւններ։ Իսկ այն, ինչ որ պէտք է անէ մեր երկրի ժողովուրդը ինքը իր սեփական գործունէութեամբ, նա պէտք է չը յետաձգէ, այլ սկսէ այժմեանից իրագործել։ Պէտք է օգտվել այն բարեհաճ տրամադրութիւնից, որ ունեն բարձր ղեկավարող շրջանները դէպի տընտեսական բարւոքումների խնդիրները ու ծրագիրները և աշխատել կամաց-կամաց մարմնացնել նրանց կեանքի մէջ։

Մենք առիթ կունենանք խօսելու այն խնդիրների և ծրագիրների մասին, որոնք հանդէս են եկել նահանգական կօմիտէտի գործունէութեան շնորհիւ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

Յունվարի 9-ին

Մեր եկեղեցու երէցփոխը, նախորդ տարիների նման, Ծննդեան երեկոյին բաժանեց ժողովրդին 1902-ի դրամական մուտքի ու ելքի տպագրած հաշիւը, որից մի օրինակ ներփակած ուղարկում եմ։ Ինչպէս տեսնում էք, եկեղեցին անցեալ տարվայ ընթացքում մուտք ունեցել է 1996 րուբլի 63 կոպէկ, որից դուրս գալով 1761 րուբլի 8 կոպէկ ծախսը՝ առ 1-ն յունվարի 1903 թւի մնում է առձեռն դրամ 235 րուբլի 55 կոպէկ։

Անա երկրորդ տարին է, որ Ախալքալաքի գաւառի և Ծալկայի վիճակի գործակալ է երիտասարդ Ընձակ վարդապետ Եաղճեանը։ Իր պաշտօնավարութեան ընթացքում նա յարմար առիթը երբէք բաց չէ թողել քարոզ խօսելու քաղաքի և երբեմն գիւղական եկեղեցիներում։ Նրա քարոզները ժամանակակից բնաւորութիւն են կրում և ոչինչ առնչութիւն չունեն սքօլաստիկայի հետ։ Քարոզչական շնորհքը, տեղական սովորութիւններին, հայեացքներին, նիստ ու կացին, բարոյական արատներին, նաև ժողովրդական բարբառին լաւ տեղեակ լինելը և իւրաքանչիւր անգամ վաղօրօք պատրաստվելը նրա քարոզները դարձնում են անպայման օգտաւէտ։ Ի հարկէ, նրա քարոզների մէջ եղել են երբեմն և անաջող, նոյն իսկ թոյլ քարոզներ, բայց մեծ մասամբ այդ քարոզները եղել են զգացված, ազդու, տպաւորիչ. և եթէ Ընձակ վարդապետը յուրջ պարապվի ինքնակրթութեամբ և աշխատէ սատիճանաբար կատարելագործել, զարգացնել իր խօսելու ձիրքը, անշուշտ նա մեր հոգևորականների մէջ աչքի ընկնող քարոզիչ կը լինի։

Այս նկատողութիւնը գրելու առիթը՝ Ծննդեան երեկոյին արտասանած նրա պատշաճաւոր և իսկապէս ժամանակակից քարոզն էր, որ շատ գեղեցիկ տպաւորութիւն արաւ բազմաթիւ լսողների վրա։ Քարոզիչը այնքան ոգևորվեց և յուզվեց, որ ընդարձակ տաճարը լցրած ժողովուրդը էքստազի հասաւ, ապա միանգամից ծունկ չոքեց, և մի հեծկլտանք ընկաւ եկեղեցու մէջ. ոչ միայն կանայք կամ արհեստաւոր ժողովուրդն էր արտասվում. զգացվեցին ու ազդվեցին նաև վաճառականների կարծր, ապառաժ սրտերը, որոնց խիստ մտրակել էր քարոզիչը հէնց իր այս քարոզի սկզբում...

Այդ քարոզի տպաւորութեան տակ համակրողների մի ստուար խումբ, որոնց թւում և տեղական համքարութիւնները՝ իրանց երախտագիտութիւնը արտայայտելու համար քարոզիչ վարդապետին՝ մի համեստ գումար նուիրեցին նրան։ Սա երկրորդ անգամն է, որ գըլխաւորապէս իր քարոզների համար՝ ժողովրդից դրամական նուէր է ստանում Ընձակ վարդապետը, որը ինքը իր կողմից առատաձեռնութեան օրինակներ չարունակ տալիս է իր ապրուստի սուղ միջոցներից։

Այդ նոյն քարոզի առիթով էր, որ յունվարի 7-ին համքարութիւնները իրանց գլխաւորներով ներկայացան Ընձակ վարդապետին՝ իրանց երախտագիտութիւնը և յարգանքը յայտնելու՝ նրա քարոզների համար։ Արհեստաւորների պարզ ու անպաճոյճ խօսքերը ցոյց էին տալիս, թէ ինչ կենսական նշանակութիւն ունի կենդանի, խելացի և մատչելի խօսքը ժողովրդի համար և թէ ինչ է պահանջում ժողովուրդը իր հոգևորականներից, որքան կարօտ է նա կենդանի, փրկարար խօսքին...

Մեր գաւառական տխուր, միապաղաղ և անապատ կեանքում աշխատաւոր ժողովրդի այսպիսի մի ցոյցը իր բարոյական շահերի նկատմամբ շատ մխիթարական է, և մենք չէինք կարող չարձանագրել, մանաւանդ որ նրանց այդ ցոյցը, ի դէպ է ասել, չը տեսութիւնից չէ. մեր եկեղեցու անշուք բեմից հնչել են Ներսէս Վարժապետեանի, Խորէն-Նարբէյի, Օրմանեանի, Խաչայեանի, Տիչմանեանի, Խորէն Ստեփանէի, Ձերմակեանի, Ստ. քահ. Դեմիրճօղլեանի քարոզները, և ախալքալաքցիք համեմատել և գնահատել գիտեն ըստ արժանոյն։

Մնում է, որ Ընձակ վարդապետը՝ ուժը չը գարձնելով ոչ մի բանի՝ անշեղ կերպով շարունակէ քարոզներով և գործով օգտաւէտ լինելու ժողովրդի բարոյական շահերի և հոգևոր-վարչական գործերի նկատմամբ, որով ծառայած կը լինի լաւ հոգևորականի վսեմ կոչմանը։

Ջրօրհնէքի հանդէսը այստեղ, ի միջի այլոց ասեմ, շուքով է կատարվում, մանաւանդ վերջին երկու տարում։ Բայց մի վտանգաւոր սովորութիւն կայ, որի վրա ուշադրութիւն ենք հրաւիրում։ Հանդիսի վերջում, հաղարաւոր ամբոխի միջից, անփորձ պատանիները անզգոյշ կերպով հրացաններ և ատրճանակներ են պարպում. ճիշդ է, մինչև հիմա փորձանք չէ պատահել, բայց եղել են դէպքեր, երբ մարդկային կեանքը մազից է կախված եղել։ Դժբաղդ դէպքերի առաջն առնելու համար՝ պէտք է վերջ տալ այդ սովորութեանը։

Սալխեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, յունվարի 10-ին

Թոյլ տուէք «Մշակի» էջերում երևան հանելու մի տգեղ երևոյթ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍԻՍՏԵՄ

(Մաքս Հալբէ

(Վերջ)

Ես ստիպված էի այբուբէնից սկսել և հետըզհետէ առաջ գնալ, չը նայելով, որ բաւական դանդաղաշարժ մարդ էի և ատելով ատում էի այդ ամբողջ սիստեմը, մարդկանց անմիտ մրցումն ու փոխադարձ խաբեբայութիւնները։ Դրանք ինձ տանջում և գրգռում էին...

Ես բոլոր ոյժերովս դիմադրում էի մինչև այն ժամանակ, երբ դրութիւնս դեռ սարսափելի չէր դարձել։

Կեանքի կռւի մէջ կամ պէտք է խորտակվէի կամ թէ չէ՝ ուրիշների դրութեան հասնէի։ Ցատակ սրբելուց ստացած ռոճիկս ապրելու համար անգամ չէր բաւականանում։ Շուտով կինս աղախնի պաշտօն ստացաւ, բայց դրանից էլ բան չը պէտք է դուրս գար։ Մենք արդէն երեխայ ունէինք և քիչ էր մնում խորտակվէինք, երբ ես արդէն մի նոր բան էլ սովորեցի։ Մի անգամ ինքս ասացի ինձ. «Արի մի փորձ էլ արա, եթէ այդ էլ չի աջողվի, այն ժամանակ բանդ բուրդ է»...

Ես իմանում էի, որ լաք քսելը լաւ էր վարձատրվում։ Այդ ժամանակ մի շարք նոր շինութիւններ էին շինում և լաք քսողների մեծ պահանջ կար։ Գիտէք, խօսքս պատուհաններ և դռներ ներկելու մասին է և այդ արհեստի մասին ես ոչ մի գաղափար և հասկացողութիւն չունէի։ Բայց ինչո՞ւ այդ արհեստը ուրիշների պէս չը սովորել։ Դուք արդէն տեսնում էք, որ ես սկսել էի նոր պայմաններին յարմարվել։ Ես գնացի մի գերմանացի կեղեքիչ ձեռնարկողի մօտ և հարցրի նրան, թէ արդեօք չեմ կարող իր մօտ լաք քսողի տեղ ստանալ։

—Դուք այդ արհեստով ուրիշների մօտ պարապել էք, հարցրեց նա։

—Ի հարկէ, պատասխանեցի ես, հակառակ դէպքում չէի գայ ձեզ մօտ։

—Ո՞րտեղ էք աշխատել, հարցրեց նա։

Ես թւեցի մի քանի տեղեր, հաստատ համոզված լինելով, որ գերմանացին չէր ստուգի։

—Ո՞րքանով կաշխատէք դուք, շարունակեց նա։

—Շաբաթական եօթը դօլլար, պատասխանեցի ես։

——Լաւ, ընդունում եմ այդ պայմանով, բայց եթէ չը կարողանաք լաւ աշխատել, ես ձեզ կը վռնդեմ։

—Ի հարկէ, ասացի ես դուրս գնալով։ Այդպիսով նոր տեղ ձեռք բերի և հետևեալ առաւօտը գնացի աշխատելու։ Սկզբում ես նայեցի, թէ ուրիշներն ինչպէս են աշխատում և յետոյ ես էլ սկսեցի աշխատել։

Այսպէս թէ այնպէս գործը առաջ էր գնում։

Ինձ մօտ կանգնել էր մի վերակացու, որ հսկում էր բոլոր աշխատողների վրա։ Ես նրան խելոյն կաշառեցի և խոստացայ մի քանի շաբաթվայ ընթացքում ռոճկիս կէսը տալ նրան և դրա համար նա ինձ լաք քսելու վերաբերեալ բոլոր բաները սովորեցրեց։

Այդ գործի մէջ ոչ մի դժուար բան չը կար և երկու շաբաթից յետոյ ես այնպէս լաւ էի լաք քսում, որ կարծես թէ առաջներում բացի այդ արհեստից ուրիշ ոչ մի գործով չեմ պարապել։

Գերմանացու մօտ բաւական երկար մնացի։ Սկզբում ամեն օր կարծում էի, թէ ինձ աշխատանքից կը հրաժարեցնեն։

Ամեն երեկոյ, երբ մենք պատրաստվում էինք տուն գնալու, գերմանացին միշտ կանգնում էր տան դռան մօտ և անպէտք վարձկաններին արձակում էր։ Ամերիկայում մարդկանց աշխատանքից հրաժարեցնելու համար որոշ ժամանակ չը կայ։ Դուք ամենևին չը գիտէք, թէ վաղը կարող էք փողոցում լինել։ Գիտէք, այդ էլ է սիստեմի մէջ մտնում։ Մարդկանց կատարեալ ազատութիւն են տալիս սովից մեռնելու։ Այդ բանն ունի և իր լաւ կողմը։ Երբ մարդուս դուր չէ գալիս, կարող է դուրս գընալ։ Մարդս գոնէ կապված չէ։

Գերմանացին կանգնում էր դռան մօտ և մատներով ցոյց էր տալիս. «դուք այլ ես հարկաւոր չէք, դուք էլ, դուք էլ»։

Բայց նա ինձ մատնացոյց չէր անում և այդ բանն ինձ բաւական քաջալերում էր։

Ուրեմն դու հասկանում ես գործդ, որ քեզ չեն արձակում, մտածում էի ես։

Այդ բանն ինձ բոլորովին զարմացրեց։ Ես ինքնավստահ դարձայ, շատ էի խորասուզվում սիստեմի մէջ, վճռեցի ուրիշների նման վարվել և ինքս ինձ ասացի. «դու պէտք է կամ կոխ տաս կամ թէ չէ քեզ կոխ կը տան»։ Ինձ այլ ես ուրիշ բան չէր մնում անելու։ Ես ինքս խորը տանջվում էի, երբ ինձ պատահում էր մի որ և է աղքատի մի կողմը վանել, այնպիսի աղքատի, որ ապրելու համար մի և նոյն իրաւունքներն ունէր, ինչ որ ես։ Բայց Ամերիկայում եղբայրութիւն չը կայ։ Փող վաստակել և միայն փող վաստակել, ահա թէ ինչ է սիստեմը։ Ամեն բան հիմնված է փոխադարձ որսորդութեան վրա։ Մի մարդ միւսի համար մահացու թշնամի է և այդ թշնամուն ամեն քայլափոխում աշխատում է ոչնչացնել։ Սկզբում ինձ թւում էր, որ կը խելագարվէի, բայց յետոյ երևաց, որ ես այդ բոլոր խոչընդոտ հանգամանքներին արդէն յաղթել եմ։ Այդ որսորդութիւնը մինչև անգամ ինձ դուր եկաւ։ Ժամանակի ընթացքում ես աւելի ինքնավստահ դարձայ և մինչև անգամ պահանջեցի ռոճիկս աւելացնել և յիրաւի հասայ նպատակիս։ Սկզբում ես միայն աշխատում էի ուրիշներին լաւ երևալ, բայց յետոյ բնաւորութիւնս փոխվեց։ Յետոյ սկսեցի ցոյց տալ, որ ես ամեն բան հասկանում եմ և եկայ այն համոզմունքին, որ աջողութիւն ունենալու համար պէտք է միայն անամօթ լինել։ Ինչպէս տեսնում էք, ճանապարհս արդէն հարթված էր։ Շուտով ես հեռացայ տիրոջիցս և գնացի նրա մրցակիցներից մէկի մօտ, որ վաղուց էր ցանկանում ինձ իր մօտ տանել։ Այդ բանը արդէն վճռական, թէկուզ ստորացուցիչ քայլ էր իմ կողմից, բայց ես ստիպված էի այդպէս վարվելու, որպէս զի առաջադիմէի։ Դուք արդէն տեսնում էք, որ ես ամբողջապէս մտել էի սիստեմի մէջ և մինչև անգամ ուրիշներից երբեմն գերազանցում էի։

Դռներին սովորաբար երկու անգամ էինք լաք

Խօսքս Ամալեան ներկայացումների մասին է։ Արդէն երկու ամիս է այնտեղ ներկայացում չէ եղել։ Անցեալ տարւայ նոյեմբերի 22-ին ընտրվում են սեկցիայի հինգ անդամներ հայերէն ներկայացումների համար։

Ընտրվել լոկ անուան համար, թէ ինչ է սեկցիայի անդամ կոչվել՝ աւելին եթէ չասենք եսասիրութիւն է։ Այն օրից բաւական ժամանակ է անցել և մինչև օրս ոչ մի ներկայացում չեն աջողեցրել, այդ բաւական չէ, ուրիշի ճանապարհն էլ են փակում։

Մասնաւորեմ խօսքս։ Յունվարի 8-ին պ. Քափանակեան դիմում է ինձ ասելով. «Յայտնեցէք ձեր խմբի անդամներին, որ այս 12-ին բեմը ազատ է և խնդրում ենք ներկայացնել «Պէպօ»։ Միջանկեալ ասեմ, որ խօսքը ժողովրդի սիրողների մասին էր։ Ես յայտնեցի ընկերակիցներիս, որոնք ուրախութեամբ պատրաստակամութիւն յայտնեցին։ Պէտք է ասեմ, որ խումբը առաջ էլ դիմել էր սեկցիային և սպասում էր նրա կողմից մի ձևական դիմումի, որ այնուհետև յաջորդաբար տար իր պատրաստի պիեսները։ Յունվարի 9-ին, առաւօտեան, պ. Քափանակեանին ներկայացնում եմ մասնակցողների ազգանունները։

Մինչ ես խմբի անդամներին իմաց էի տալիս, որ յունվարի 10-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին հաւաքվեն ժողովարանում փորձի՝ յանկարծ նոյն երեկոյ թատրոնում լսում եմ, որ սեկցիայի անդամները ժողով են ունեցել և երեք ձայնով ընդդէմ երկուսի մերժում են ներկայացնել «Պէպօն»։ Պարզվեց և պատճառը.—որովհետև սիրողներից մէկի և սեկցիայի անդամների մէջ տարաձայնութիւններ են եղել։

Այդքան էլ անձնական կրքերի սանձարձակութիւն, այդքան էլ կոյր եսասիրութիւն։ Այդ դեռ ես տանելի կը լինէր, եթէ կիրակի օրվայ համար գոնէ իրանք ուրիշ պիես ունենային ներկայացնելու, բայց քանի որ այդ չը կար, ուրեմն նրանք անձնական հաճոյքին, իրանց սուտ ցանկութիւններին գոհացում տալը ուզում են ձեռք բերել ժողովրդական թատրոնի անկման ու քայքայման գնով։

Մերժել մի խմբի—նրա մի անդամի պատճառով և նստել ծալապատիկ լոկ փառքի տենչ ունենալով, ինչ՞ի է նման։

Աւելացնեմ և այն, որ մերժումից յետոյ պ.պ. Մամուլեան ու Քափանակեանը հրաժարվել են հայ թատրոնի սեկցիայի անդամութիւնից, համոզվելով, որ չէ կարելի գործը առաջ տանել այնտեղ, որտեղ անձնական հաշիւներով են առաջնորդվում։ Հրաժարվել է և պ. Սրբահամեանը։ Այսպէս թէ այնպէս ցանկալի է, որ անձնական հաշիւներն ու տհաճութիւնները չը փոխադրվէին հասարակական գործերի մէջ։

Բ. Տէր-Ղազարեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, յունվարի 9-ին

Թոյլ տուէք խնդրեմ յայտնել այս երկտողով, որ վերջերս Ղզլարից «Մշակում» տպագրվող լուրերի հեղինակը ես չեմ, ինչպէս այդ վերագրում են շատերը ինձ։

Ի դէպս, չեմ կարող և լռութեամբ անցնել, որ այդ լուրերից շատերը կատարելապէս զուրկ են ճշմարտութիւնից, ինչպէս նաև «Մշակի» այս տարւայ № 1-ի մէջ Գրիգոր Արծրունու յիշատակին կատարված հոգեհանգստի մասին հաղորդած լուրը։ Ես այդ հոգեհանգստին ներկայ էի։ Հասարակութիւն բաւականաչափ էր. Շաթիրեան քահանան բաւական հասկանալի կերպով խօսեց անմահ հրապարակախօսի կենսագրութեան և գործունէութեան վերաբերմամբ. ապա կարդացի ես մի քարակտերիստիկա, որից յետոյ մի քանի խօսք էլ ասաց Թովմա վարդապետը։ Բայց պ. լրատուն, յեղաշրջելով բոլորովին իրողութիւնը, կամենում է միայն արքի ծառայութիւն մատուցանել հայր փոխանորդին...

Վերջապէս ժամանակ չէ՞ արդեօք հասկանալ լրագրութեան սրբութիւնը, և փոխանակ սուտ անձնական հաշիւներից դրդված միմեանց միսը ուտելու, արձանագրել միմիայն ճշգրիտ իրողութիւններ։

Վ. Մանուկեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Պարիզ, յունվարի 17-ին

Երիտասարդ գրագէտ Վահան Նալբանդեանի այնքան անակնկալ որքան դառնապէս տխուր մահը խոր վշտով համակեց մեզ։ Զինքը ընդնշմարելով իր ապագայի մեծութեանը ու գեղեցկութեանը մէջ, կողբանք այս կորուստը, որ անմոռանալի ու անփոխարինելի պիտի մնայ, և մեր սուգը կը միացնենք իր ծնողքին, իր բարեկամներուն ու բոլոր համակիրներուն սուգին։

Պարիզի հայ ուսանողական միութիւն

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մենք ամեն տարի խնդրում ենք մեր բաժանորդներին վաղօրօք ստորագրվել, որպէս զի խմբագրութիւնը հնարաւորութիւն ունենայ թէ ժամանակին տպագրել հասցէները և թէ յանձնել պօստին։ Նոր տարւայ և Ջրօրհնէքի տօների ժամանակ պօստը ամեն օր բաց չէ և ծրարների բազմութեան պատճառով չուտ չէ տալիս ծրարները, իսկ տպարանները անկարող են լինում հասցնել կարճ միջոցում հասցէների տպագրութիւնը։ Մինչև որ նոր գրվող բաժանորդների պօստային ծանուցագիրը կը յայտնէ խմբագրութեան, մինչև ծրարը կը ստացվի, հասցէն կը տպագրվի, ժամանակ է անցնում։ Այս հանգամանքը թող աչքի առաջ ունենան այն անձինք, որոնք ուշացրել են իրանց ստորագրութիւնը։ Խմբագրութիւնը իր կողմից ամեն ջանք է գործ դնում արագացնել գործը և բաւարարութիւն տալ բաժանորդներին։ Հարկաւոր ենք համարում աւելացնել, որ մի քանի տեղերից մոռացել են յայտնել իրանց քաղաքի անունը, որով ստիպում են մեզ դժուարութիւններ անել պօստային կնիքներից և տեղեկութիւններ հաւաքել հին հասցէների ցուցակից։

—

Մեզ խնդրում են հաղորդել, որ այսօր, յունվարի 14-ին, երեկոյեան 8 ժամին, տեղի կունենայ Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան ընդհանուր ժողով, որ պէտք է զբաղվի մի զեկուցումով «Մայրենի լեզւի ուսուցման-սիրութեան նշանակութեան մասին ժողովրդական կրթութեան գործում»։ Ժողովին կարող են ներկայ լինել և կողմնակի անձինք։

—

«Кавказъ» լրագիրը հաղորդում է, որ կովկասեան կառավարչապետը, «Մուրճ» ամսագրի խմբագիր-հրատարակիչ Կ. Կրասիլնիկեանի միջնորդութեան համաձայն, թոյլ տուեց երդուեալ հաւատարմատար Ց. Սպէնդիարեանին ժամանակաւորապէս կատարել այդ ամսագրի խմբագրի պաշտօնը։

—

Կիսլովոդսկից Էվէլինա Տէր-Յակոբեան ուղարկել է մեզ 20 րուբլի, երկու օրինակ «Մշակ» ձրիաբար ուղարկելու այնպիսի գիւղեր, որոնք ամենից աւելի կարիք ունեն լրագրի։

—

Անդրկովկասեան երկաթուղու Կարասու կայարանից, Շուշանիկ Ալօյեանից ստացանք 5 րուբլի չքաւորներին բաժանելու համար։ Նոյն նպատակով Կրասնովոդսկից, մի ոմնից ստացանք 3 րուբլի։

—

Արմաւիրից, տիկին Վառվարէ Բալուղեան ուղարկել է մեզ 10 րուբլի «Մշակի» մի օրինակը Գետաշէն գիւղի հայ համայնքին ուղարկելու՝ ի յիշատակ նորերումս վախճանված Թեմուր-բէկ Մելիք-Մնացականեանի։

—

Կիրակի, յունվարի 12-ին, հայոց դրամատիկական ընկերութեան խումբը ներկայացրեց ցերեկը Գ. Սունդուկեանցի «Պէպօ» կոմեդիան։ Պէպօի դերը խաղում էր Յ. Աբէլեան, որ ցոյց տուեց, թէ նա կարող է շատ գեղեցիկ և տիպիկական «Պէպօ» լինել, եթէ մի քիչ աւելի շատ ուշադրութիւն դարձնէ Թիֆլիսի բարբառի արտասանութեան վրա և բոլորովին իւրացնէ այդ բարբառը։ Ոչ նուազ գեղեցիկ էր Տէր-Դաւթեան Գիքօյի դերում։

—

Մեզ հաղորդում են Բեռլինից, որ այնտեղ յունվարի 20-ին (նոր տոմարով) կոմս Բէրնըշդորֆի և դոկտորներ Լէպսիուսի և Լէօվէնֆէլդի նախաձեռնութեամբ կայացել է գրական երեկոյթ, որի ժամանակ դոկտոր Ռօհրբախ կարդացել է ռէֆերատ իր ճանապարհորդութեան մասին Հայաստանում 1898—1900 թուականներին։ Ռէֆերատը լուսաբանված է եղել կենդանի պատկերներով։

—

Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան խորհուրդը մօտ օրերումս դիմեց կովկասեան կառավարչապետին՝ խնդրելով միջնորդել երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրութեան առաջ՝ մի նպաստ տալու ընկերութեանը՝ կովկասեան յօբելեանական ցուցահանդէսից մնացած դէֆիցիտի գոնէ մի մասը ծածկելու համար։ Ընկերութիւնը պէտք է բաւարարութիւն տայ շատ դրամական պահանջների, բայց նա ոչ մի միջոց չէ գտնում այդ անելու։

—

Թիֆլիսի քաղաքային ուպրավան, ի յիշատակ ռուսական մամուլի գոյութեան երկհարիւրամեայ յօբելեանի, որոշել է հիմնել իր սեփական օրգանը, ապա երկու թոշակ է նըշանակել Թիֆլիսի արական և իգական գիմնազիաներում տեղացիների համար և բացի դրանից որոշել է մի մահճակալ դնել Միքայէլեան հիւանդանոցում քաղաքի հաշւով։

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Գանձակեցի տպարանատէր Խաչատուր Իսահակեանը 96 րուբլով գնել է 4%-նոց պետական ռէնտայի մի տոմս ու ընդ միշտ նուիրել նրան Գանձակի քաղաքային դպրոցին այն պայմանով, որ նրա տոկոսներով ազատեն ուսման վարձից երեք տարին մի անգամ մի աղքատ աշակերտի։ Այդ նուիրատուութեան համար դպրոցի տեսուչ պ. Օ. Ջ. Ցերցվաձէն յայտնում է պ. Խ. Իսահակեանին շնորհակալութիւն, յուսալով, որ նրա օրինակին կը հետևեն ուրիշները Գանձակի ունևորներից։ Նոյնպիսի տոմս նոյն պայմանով Խ. Իսահակեանը նուիրել է Ս. Նունէի օրիորդաց դպրոցին»։

—

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Յունվարի 2-ին ժամանեց Ռօստովի կայարանը թեմիս առաջնորդ Ներսէս արքեպիսկոպոսը և կայարանից գնաց ուղղակի ս. Խաչ վանքը։ Յունվարի 3-ին քաղաքագլուխ Մ. Պալապանեանը այցելեց սրբազանին և խնդրեց գալ քաղաք։ Յունվարի 4-ին առաջնորդը եկաւ Նոր-Նախիջեւան և վերին աստիճանի սիրալիր ընդունելութիւն գտաւ։ Երևի Ներսէս արքեպիսկոպոսը կը մնայ մի ամիս»։

—

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Մեր պատանիները սարքել էին մեր անմահ հրապարակախօս Գր. Արծրունու յիշատակին մի գրական-երաժշտական երեկոյթ մասնաւոր բնաւորութեամբ։ Երեկոյթը բոլորի վրա լաւ տպաւորութիւն էր թողել։ Ուրախալի է, որ ներկայ եղողները ի յիշատակ այդ երեկոյթի բաժանորդ գրվեցին Լէօի «Գրիգոր Արծրունի» աշխատութեան, այնպէս որ միանգամից 25 բաժանորդ գոյացաւ»։

—

ԹԵԼԱՒԻՑ մեզ գրում են. «Մեր նոր գաւառապետ Լ. Զիսերմանը արդէն եկած է։ Նա մեզ վաղուց ծանօթ է. առաջ էլ այստեղ էր ծառայում, իսկ ընթերցողին ծանօթ է իր և իր բարի ամուսնու գործունէութեամբ Ախալքալաքի աղէտների ժամանակ։ Զիսերմանը որպէս մարդ՝ բարի է և ազնիւ, իսկ որպէս ադմինիստրատոր—հմուտ, անաչառ և գործունեայ։ Շնորհաւորում եմ թելաւեցիներին»։

—

ՄԱՅԿՕՊԻՑ մեզ գրում են. «Երէկ, յունվարի 7-ին, կայացաւ տեղիս հայ սիրողների ընտանեկան ներկայացումը. խաղացին Պեշիկթաշլեանի «Անբաղդ Հռիփսիմէն»։ Ներկայացումից յետոյ տեղի ունեցան եւրօպական պա-

---

քսում, չը նայելով որ նրանք իրանց իսկական փայլը ստանում էին երրորդ անգամ քսելուց յետոյ։ Ցերեկը մենք դրա համար ժամանակ չունէինք, որովհետև չէինք կարողանում աշխատանքը վերջացնել։ Ես գիշերը գնում էի այնտեղ և իմ մասը երրորդ անգամ լաք էի քըսում։ Հետևեալ օրը տիրոջս ցոյց էի տալիս աշխատանքս և ասում էի նրան. «Տեսէք ինչպէս լաւ է. ուրիշների աշխատանքի հետ չէ կարելի համեմատել»։ Տարբերութիւնը, ի հարկէ, իսկոյն աչքի էր ընկնում։ Ոչ ոք գաղափար անգամ չունէր, որ ես գիշերներն էլ եմ աշխատում և ֆիզիքապէս սաստիկ քայքայվում, բայց այդ բանը մեծ օգուտ տուեց ինձ։ Վերջապէս ես վարպետ դարձայ։ Ամենադժուար բանին յաղթել էի և արդէն փող էի տնտեսում...

—Իսկ ձեր կինը՞, հարցրի ես։

—Կինս։ Այո... այդ ամենավատն էր։ Բայց ես ձեզ ամենագլխաւոր բանը դեռ չեմ պատմել...

Սկզբում մեր յարաբերութիւնը դեռ տանելի էր։ Ես, ի հարկէ, իսկոյն տեսայ, որ այդ բոլորը այնպէս չէր, ինչպէս ես էի երևակայում։ Նիւ-Եօրքում ամեն ինչ ուրիշ կերպարանք ունէր, քան Հեսսէնում, հօրեղբօրս կալուածքում։

Կինս, ի հարկէ, կրթված չէր, իբրև հասարակ գիւղացիների զաւակ։ Բայց կանայք զանազան հանգամանքների հետ յարմարվելու մի առանձին ընդունակութիւն ունեն։ Նա, ի հարկէ, չուտով արտաքուստ հաշտվեց մեր նոր պայմանների հետ։ Քանի որ կինս առողջ էր, ամեն ինչ էլ կարգին էր գնում։ Առաջին տարիները մեր ապրուստը տանելի էր և ես ամեն անգամ մեղաւորը ինձ էի համարում մեզ հետ պատահող տհաճութիւնների համար և հասկանում էի, որ այդօրինակ կեանքը կնոջս համար շատ ծանր պէտք է լինէր։ Նրան էլ ամեն ինչ ուրիշ գոյնով էր երևում։ Մենք արդէն մի երեխայ ունէինք, իսկ երկրորդը շուտով պէտք է ծնվէր։

Պատահում էր, որ ես երկար ժամանակ առանց աշխատանքի թափառում էի։ Այն ժամանակ ամեն տեղ սարսափելի ճգնաժամ էր և մենք հազարներով անգործ էինք։ Օ՜հ, սարսափելի էր այն ժամանակը։ Ոչ մի մխիթարական բան չը կար։ Իմ տնտեսած մի քանի դոլլարներն էլ արդէն ծախսել էինք, իսկ այժմ հարկաւոր էր և տան վարձը վճարել։ Ես անելանելի դրութեան մէջ էի գտնվում և դրա համար վճռեցի կահկարասիք գնել, փողը յետոյ վճարելու պայմանով։ Այդ կահկարասիքը վաճառեցի և մի առ ժամանակ օգտվեցի դրանից ստացած փողով։ Ես յոյս ունէի մինչև կահկարասիքի փողի վճարման ժամանակը մի բան աշխատել։ Ուրիշ կերպ չէի կարող վարվել, եթէ ոչ մեզ փողոցը կը ձգէին։ Բնակարանի վարձը վճարեցի և այդպիսով մենք կարող էինք սպասել մեր մանկան լոյս աշխարհ գալուն։

Մեր դրութիւնը սարսափելի թշուառ էր։ Կահ կարասիքի տիրոջ հետ հաշիւս դեռ չէի վերջացրել։ Նա շատ սիրալիր մարդ էր և համաձայնեց սպասել, մինչև որ ես մի որ և է աշխատանք կը գտնեի։ Բայց մեր տանտէրը մեզ բնակարանից դուրս արեց։ Մենք յանկարծ փողոցում էինք գտնվում։ Կինս, որ ծնելուց յետոյ արդէն առողջացել և կազդուրվել էր, մտաւ Գերմանիայից գաղթած մի հրէական ընտանիք ծծմօր պաշտօնով, իսկ ես... ես էլ գնացի իմ ծանօթ ճաշարանատէրերից մէկի մօտ և մտայ նրա գինետունը։

Ձմեռ էր։ Ես սարսափելի մրսում և գրեթէ ոչինչ չէի ուտում։ Այն ժամանակ մինչև անգամ ինքնասպանութեան մասին էի մտածում և քիչ էր մնացել, որ իրականանար այդ, որովհետև ես բոլորովին քայքայվել և լաւ ապագայ ունենալու յոյսս կտրել էի։ Ինքս էլ չը գիտեմ, թէ ինչու ես ինքնասպանութիւն չը գործեցի, երևի ընտանիքի գաղափարն էր ինձ յետ կանգնեցնում այդ մտքից։ Ես վճռեցի մի անգամ էլ դիմադրել կեանքի ձախորդութիւններին...

Մի անգամ փողոց դուրս գնացի, որտեղ ահագին ամբոխ էր ժողովվել։ Ամբոխի մէջտեղը մի մարդ էր նստել և ձեռքով լուսանկարներ էր ընդօրինակում։ Ընդօրինակած լուսանկարներն իսկոյն կարելի էր ստանալ։ Ինձ թուաց, որ ես էլ կարող եմ դրանով պարապել։ Ես գնացի տուն և երկու օր վարժվում էի նկարելով։ Յետոյ սկսեցի փողոցում աշխատել։ Շուտով իմ շուրջը խմբվեցին բաւական մարդիկ և մի քանի ժամանակից յետոյ ես մի համեստ գումար վաստակեցի և կրկին սկսեցի մարդավարի ապրել։ Ես այդ բանը մինչև անգամ չէի երևակայում և թէկուզ մեքենայաբար էի աշխատում, բայց ինչպէս տեսնում էք, բաղդն ինձ արդէն ժպտում էր։ Մի քանի ժամանակից յետոյ ես կրկին ստացայ վարպետութեան նախկին պաշտօնս։ Ճգնաժամը անցաւ և գործերս լաւացան։ Վարպետի պաշտօնով ես գրեթէ նմանում էի մի փոքրիկ ձեռնարկողի։ Մի քանի խոշոր արդիւնաբերող առևտրական տըներ մի շարք տների շինութիւնը յանձնեցին իրանց վարպետներին։ Իւրաքանչիւր տան շինութեան համար յատկացնում էին մի որոշ գումար, որի մէջ մտնում էր բանւորի վարձը, նիւթերի փողը և վարպետների զուտ աշխատանքը։ Իմ եկամուտը միայն խնայողութիւնն էր կազմում։ Հասկանում էք, խնայողութիւն անելու համար հարկաւոր է բանւորների վարձը պակասեցնել և նիւթերն էժան գնով ձեռք բերել... որքան շատ աշխատես, այնքան էլ լաւ կը լինի։ Ժամանակը փող է։ Սկզբում ինձ էին շահագործում, իսկ այժմ էլ ես էի ուրիշներին շահագործում։ Ես միշտ աշխատում էի բանւորների մէջ նախանձ սերմանել. օրինակի համար մօտենում էի մի բանւորի և ասում նրան. «Լսիր, եղբայր, ընկերդ քեզանից աւելի լաւ է աշխատում»։—«Ինչպէ՞ս, միթէ նա ինձանից աւելի լաւ է աշխատում, ոչինչ, ես նրան կը յաղթեմ», պատասխանում էր բանւորը։ Դրանից յետոյ բանւորը աւելի մեծ եռանդով էր աշխատում և մրցում իր ընկերի հետ։ Այդ բանից, ի հարկէ, թէ մենք և թէ առևտրական տներն էին գլխաւորապէս օգտվում...

Հազար դոլլար աշխատեցի։ Իմ միակ նպատակն էր փող, փող և փող աշխատել։ Ես ապրում էի միայն դոլլարների համար և արդէն ամերիկացի էի դարձել։ Բայց երբեմն էլ խիղճըս ինձ տանջում էր, այն էլ շատ հազուադէպ դէպքերում։ Ես շատ լաւ էի հասկանում, որ այն ամենը, ինչ որ մարդութիւն է համարվում, իմ մէջ կը խլանայ, որ այդ խակապէս կեանք չէ։ Այդ բոլոր բաներն ինձ համար

բեր։ Այստեղ գովասանքի արժանի է պ. Ստ. Կարապետեանը, որը ամէն ջանք գործ էր դրել ներկայացման աջողութեան համար, այդ երեկոյթի բոլոր ծախսերը իր վրա առնելով։ Հաւաքված էր բաւական բազմութիւն երկու սեռից, նոյնպէս և օտարներից»։

—

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Ծննդեան տօնին առաջին անգամ երգեց պատարագին նոր կազմակերպված քառաձայն խումբը, ոմն Ե-ի ղեկավարութեամբ։ Սպասում էինք, որ խումբը կը գմայլեցնէ իր ներդաշնակ երգեցողութեամբ ծխականներին, բայց խումբը երգեց միջակ։ Շնորհակալութեան արժանի է նախկին երէցփոխ պ. Խարագիւլեանը, որը գործերից հեռանալով գոնէ իր ծախսով պատրաստեց երգեցիկ խումբը։ Պարոնը իր գրպանից ծախսել է մօտ 400 ր.։ Տեսնենք ով այսուհետև կը պահէ խումբը»։

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ մեզ գրում են. «Սարսափելի ցուրտ եղանակ է։ Յունվարի 5-ին քաղաքիս շրջակայքում սառած գտան 14 մարդ, որոնցից 6 հայ էին Դիրակլիւր գիւղից, որոնք եկած են եղել քաղաք տօնի համար ձուկ և այլ հարկաւոր բաները առնելու։ Այս ձմեռ թէ ձիւնը շատ է և թէ չը տեսնված ցուրտ է»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՕԼՍԻ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻՑ

—

—Բարիզ տարված անոք տղաքները, որոնց որդեգրութեան ընդունվելուն մասին գրած էինք, Էջմիածնէն յանձնված էին պատուելի Թումայեանի, որ իր Լօնտօնի մօտ գտնված պատսպարանը կը տանէր։ Այդ տղաքը Բարիզի մէջ իրմէ առնված ըլլալուն համար պատուելին դատ բացած էր Բարիզի հոգեւոր հովիւ Վռամշապուհ քահանայի դէմ, քաղաքային դատարանին առջև։ Այդ դատը անցեալ օր տեղի ունենալով, Վռամշապուհ քահանան անձամբ ներկայացել և բացատրութիւններ տուեր է, յայտնելով, որ ինքն արդէն գործին վիճակին վրա գրած է Ս. Կաթողիկոսին և պատասխանի կը սպասէ. դատարանը որոշեր է, որ այդ տղաքը մնան մինչև յունվար 23 Վռամշապուհ քահանայի խնամոց տակ, և ինչ պատասխան որ գայ Էջմիածնէն, հաղորդվի դատարանին։

—Գաւառներու համար հարսանիքներու շրջանը սկսած է արդէն։ Վանէն տեղեկութիւն կուտան, թէ աշնան սկիզբէն ի վեր սկսած են հարսանիքները, որոնք այս տարի շատ են թւով, որովհետև հացը սովորականէն աւելի աժան է, ցորենի առատութեան պատճառաւ։ Հացի գինին հետ ուղիղ համեմատութեան մէջ են նաև ապրուստի միւս միջոցները։ Մէկ խօսքով, հացի աժանութիւնը գրգիռ եղած է ամուսնութիւններու աւելնալուն, մինչդեռ եթէ մէկ քանի տարի առաջուան ազու-թիւնը չարունակուէր, երիտասարդները ամուսնութեան պիտի դատապարտվէին։ Այս ամուսնութիւններու առթիւ երկու պարագայ երևան կելլէ, մէկը ուրախաբեր, միւսը ցաւաբեր։ Առաջինը այն է, որ բազմածախս հարսանիքներ, աւանդական եօթն օր ու եօթը գիշեր տևող ուրախութիւնները տեղի տուած են պարզ և մէկ քանի ժամ միայն տևող ամուսնական ընտանեկան հանդէսներուն, որոնք ամուսնացողներու պիտանէն խանգարելու բնութիւնը չեն ունենար բնականաբար։ Իսկ երկրորդն ալ այն է որ մեր չուրջը ամուսնութիւններու առթիւ երևան եկած նկատումները կամաց կամաց գաւառներն ալ կը տարածուին և ամուսնական ընտրութիւններու տակ շահագիտական և փառասիրական դիտումներ կը նկատուին։ Օժիտներ և պազապայ ժառանգութիւններ մեծ դեր կը խաղան ընտրութիւններու մէջ և մինչև իսկ, քանիներ նշանուելէ յետոյ օժիտի խնդիր յարուցանելով ապառնացած են մինչև իսկ օրհնուած նշանը խզել։ Եւ զարմանալին այն է, որ աւելի աղջկանց վիճակը ուշադրութեան կառնուի, մինչդեռ փեսային արժանիքի մասին ոչ մէկ խօսք չի կրնար ըլլալ։ Ասոնք ճիշդ Պօլսոյ բարքերուն վրա ձեւուած են և հետզհետէ կը թափանցեն այն գաւառները, ուր ընտանեկան կեանքի պարզութիւնը տեղի կուտայ հետզհետէ նիւթական նկատումներու և հաշիւներու։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Գեներալ Ջաֆֆի, Ֆիլիպպեան կղզիների նախկին զինուորական նահանգապետը և Չինաստանում գործող ամերիկական զօրքերի նախկին գլխաւոր հրամանատարը, «Times» լրագրի ասելով, մօտ օրերումս Բրուկլինում մի ճառ արտասանեց, որի մէջ, ի միջի այլոց, յայտնեց, թէ նրան յայտնի էր չինական կառավարութեան թաքցրած գանձի տեղը Պեկինում։ Գանձը պարունակում էր իր մէջ 80,000,000 դոլլար ոսկի կամ մօտ 150,000,000 րուբլի։ Գեներալ Ջաֆֆի մտադիր էր գրաւել այդ գանձը և պահելով նրանից այն գումարը, որ Միացեալ-Նահանգները պէտք է ստանային չինական կառավարութիւնից, իբրև պատերազմական տուգանք, չինական արշաւանքի համար, մնացածը վերադարձնել չինական կառավարութեան։ Այս նախագիծը չիրագործվեց նախագահ Մակ-Կինլէյի անհամաձայնութեան պատճառով։

—Բեռլինից հեռագրում են «Neue Freie Presse» լրագրին, թէ գերմանական կառավարութիւնը տեղեկութիւն ստացաւ այն բանակցութիւնների մասին, որ ռուսաց արտաքին գործերի մինիստր կոմս Լամզդորֆ վարում էր աւստրիական արտաքին գործերի մինիստր կոմս Գօլուխօվսկու հետ։ Ինչ վերաբերում է այդ տեղեկութեան բովանդակութեան, Բեռլինի ղեկավարող շրջանները այդ մասին հաղորդեցին միայն մի բան, այդ այն է, որ տեղի ունեցած համաձայնութեան նպատակն է գործնական միջոցներ ձեռք առնել Արևելքում և որ գերմանական կառավարութիւնը համակրանքով է վերաբերվում այդ միջոցներին։ Ներկայումս, յիշված լրագրի ասելով, Վիէննայի և Պետերբուրգի մէջ տեղի է ունենում մտքերի գրաւոր եռանդուն փոխանակութիւն, որի նպատակն է վերջապէս ձև տալ կոմս Լամզդորֆի և կոմս Գօլուխօվսկու բանակցութիւններին։ Մօտ օրերումս վերջնական համաձայնութիւնը կը հաղորդվի մնացած պետութիւններին և կը հրատարակվի։

—Սօֆիայից գրում են «Новое Время» լրագրին. «Դուբնիցայից այստեղ ստացված է հետևեալ պաշտօնական հեռագիրը. «Անցեալ գիշեր այստեղ հասան 20 տղամարդիկ, 21 կանայք և 15 երեխաներ, որոնք պատմում են, թէ փախստականների խումբը բաղկացած էր 290 անձերից։ Երբ խումբը Մակեդոնիայից հասաւ բօլգարական սահմանագլուխը՝ թիւրք զինուորները կրակ բաց արին փախստականների վրա և ստիպեցին նրանց յետ դառնալ. փախստականներից սպանվեցին և վիրաւորվեցին 34 հոգի»։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

11 յունվարի

ԼՕԴԶ։ Բռնված է դրամանենգների մի խումբ։ Գլխաւոր յանցաւորը կալանաւորման ժամանակ թունաւորվեց և մեռաւ։

ՍՕՖԻԱ։ Ազգային ժողովը վերսկսեց նիստերը։ Նախագահը հաղորդեց, որ Թագաւոր Կայսրը յանձնարարեց դիպլօմատիական գործակալ Բախմէտէվին յայտնել ժողովին Իր շնորհակալութիւնը անուանակոչութեան առիթով շնորհաւորութեան համար։

ՊԱՐԻԶ։ Պատգամաւորների ժողովում բիւդժէտը քննելու ժամանակ Ժօրէս ուրախութիւն է յայտնում 31 տարի չարունակվող խաղաղութեան առիթով և յոյս է յայտնում, որ այդ խաղաղութիւնը կը չարունակվի, շնորհիւ եւրոպական երկու դաշնակցութիւնների. նա համոզված է, որ երեքպետեան դաշնակցութիւնը չունի Ֆրանսիայի դէմ յարձակողական նպատակներ։

ԿԱՐԱԿԱՍ։ Լուրերին նայելով, Լագուայրա եկած հօլլանդական զրահակիրը գտաւ Բօնէս կղզու վրա 17 մարդիկ, որոնք սովամահ էին եղած, որովհետև, պաշարման պատճառով, դադարել էր պաշարների ստացվելը։

ՄԱՐԱԿԱՅԲՕ։ Գերմանացիները չարունակում են ռմբակոծել Սանտ-Կարլօսը, որը դեռ կանգուն է։ Մարակայբօի ազգաբնակութիւնը գրգռված է գերմանացիների դէմ։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Ռուզվէլտ ներկայացրեց սենատի հաստատութեանը Պանամեան դաշնագիրը, որով նախատեսնվում է վճարել Կօլումբիային միանուագ 10,000,000 դոլլար և տարեկան 250,000 դոլլար։ Կօլումբիան զիջում է Նահանգներին 6 մղոն լայնութեամբ հողի մի շերտ. Նահանգները իրաւունք ունեն զօրքեր ուղարկել զիջած շրջանը պաշտպանելու համար։ Դաշնագիրը կապվում է 100 տարով և կարող է վերանորոգվել Նահանգների ցանկութեամբ. Նահանգներից իրաւունք են ձեռք բերում Ջրբանցքի ջրերում նաւերից նաւահանգստային տուրքեր առնել։ Սենատը յանձնեց դաշնագիրը արտաքին գործերի յանձնաժողովի քննութեանը։

ԲԵՌԼԻՆ։ Փոքր թատրօնում երէկ, Շօլցի գերմանական թարգմանութեամբ, ներկայացվեց Գօրկիի «Յատակում» պիէսան և աղմկալի աջողութիւն ունեցաւ։ Լրագիրները գովում են պիէսը։

ԲԵՌԼԻՆ։ Հրամանատար Շրէդէրի պաշտօնական հեռագիրը հաղորդում է, որ յունվարի 4-ին, մարակայբեան ծանծաղուտը անցնելու ժամանակ, Սանտ-Կարլօս ամրութիւնից սկսեցին յանկարծ ռմբակոծել «Պանտէր» նաւը։ «Պանտէր» կէս ժամ չարունակեց կռիւը թընդանօթաձգութեամբ և երբ դադարեցրեց կռիւը, խեկոյն հոգ տարաւ պատժելու յարձակման համար, մանաւանդ որ վենեցուէլական կառավարութիւնը պատերազմական աջողութիւն յայտարարեց այդ վերջինը։ Յունվարի 9-ին «Պանտէր» և «Վինէտա» ռմբակոծեցին Սանտ-Կարլօսը և քարուքանդ արին նրան։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մեծ Իշխան Թագաժառանգը և գերմանական թագաժառանգ պրինցը ճանապարհ ընկան Նովգորոդ, որտեղից պրինցը կուղևորվի արտասահման։ Ճանապարհ էին գցում Մեծ Իշխանները։

12 յունվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Լոյս տեսաւ «Вечерняя Газета» լրագրի առաջին համարը։ Խմբագիրն է Արագա։

1903 թւի փետրվարի 1-ից թոյլատրվում է ընդունել պօստում կայսրութեան ներսում ուղարկվող «պօսիլկաներ» մինչև 45,000 ր. գնահատութեամբ։

ՍՕՖԻԱ։ Ազգային ժողովը վերսկսեց իր նիստերը։ Կառավարութիւնը մտցրեց Սերբիայի յետ պայմանագրութեան նախագիծը։

Իվանօվիչի գործի քննութիւնը նշանակված է բարձրագոյն դատարանում փետրվարի 1-ին։

Բօլգարական և ռումինական կառավարութիւնները նշանակեցին խառն յանձնաժողով Դունայի վրա գտնվող կղզիներին վերաբերեալ վիճելի հարցերը կարգադրելու համար։

ԼՕՆԴՕՆ։ Գերմանիան, Անգլիան և Իտալիան առաջարկեցին ներկայացուցիչներին Վաշինգտօնում պայմանաւորվել, իւրաքանչիւրը առանձնապէս, Բօուէնի հետ պահանջների վերաբերմամբ։ Սկզբնական բանակցութիւնները սկսվեցին։

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ։ Կալանաւորվեցին պետական պարտքի վարչութեան դիրեկտօր Պարիվիանօ և վարչութեան պաշտօնեայ Դիմիտրէսկօ, ռումինական բէնտայի տիրաժների ժամանակ գործած զեղծումների համար։

ԿԱՆՆԷՍ։ Այստեղ ժամանեցին յունաց թագուհին և պրինց Գէօրգի։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Լուր է պտտում, որ թագաւորը և թագուհին Կրուշէդօլեան վանքն այցելելու ժամանակ կայսրի հիւրեր կը լինեն։ Զէմլինում արքայական զոյգին յունվարի 20-ին կողջունէ զօրքերի հրամանատարը։

պարզ էին, բայց ինչ արած, որ սխտեմն ինձ ամուր բռնել էր և չէի կարող նրանից ազատվել։ Ես կամ պէտք է չարունակէի այդ հոգով ապրել կամ պէտք է ենթարկվէի առաջվայ դրութեանը։ Ես հետզհետէ աւելի խորն էի ընկղմվում և խիստպէս այդ բանի մէջ է կայանում սխտեմի հետեւողականութիւնը։ Հետևանքը՝ միլիօնատէր կամ աղքատ։ Այդ բանը փորձով անհնարին է իմանալ։ Մարդս մինչև իր կեանքի վերջին րոպէն չէ կարող նախատեսնել իր բաղդը, իսկ այդ ժամանակի ընթացքումն էլ մարդկային բոլոր զգացմունքները խլանում են։ Դրանք ես շատ լաւ էի հասկանում, բայց դժբաղդաբար ոչինչ չէի կարող անել… Ես միշտ աջողութիւն ունէի։ Վերջապէս մտայ մի գործարան, որտեղ եղնափայտից զանազան գործիքներ էին շինում։ Մենք եղնափայտը սովորական փայտից էինք շինում։ Մի անգամ անաջողութիւն պատահեց։ Փայտը սպիտակ էր մնացել և այդ բանը մեծ վնաս էր սպառնում։ Այն ժամանակ մտածեցի այդ փայտը սպիտակ եղնափայտի տեղ ծախելու։ Տէրս հիացաւ իմ հանճարեղ գիւտից։ Գնողները այդ փայտը միմեանց ձեռքից խլում էին։ Սպիտակ եղնափայտ։ Երևակայեցէք ինչ հազուագիւտ բան է։ Հասարակութիւնը գոհ էր, իսկ մենք էլ. ի հարկէ, աւելի գոհ էինք։ Այստեղ արդէն սխտեմը իր ամբողջ փայլով երևում էր։ Մեղաւորը մենք չէինք։ Ինչու հասարակութիւնը յիմար է…

Շուտով ինձ առաջարկեցին տներ վաճառելու գործակալ դառնալ։ Ես տներ շինող մի ֆիրմայում արդէն ռռճկով ծառայում էի։ Իմ պարտականութիւնն էր ամեն տեղ գովաբանել նրանց տների արժանաւորութիւնները։ Ոչ մի գնողի ես չէի խաբում կամ գայթակղեցնում և արդէն ուսումնասիրել էի մարդկանց վրա ազդելու միջոցները։ Հարկաւոր էր միայն նրանց թոյլ երակի հետ խաղալու ընդունակութիւնն ունենալ։ Մարդիկ ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ միայն թուանշաններ, որոնց պէտք է միայն համարել։ Ով այդ հաշւի մասին լաւ է մտածում, նա էլ գործը տանում է։ Դրա մէջն է կայանում սխտեմի ամբողջ բարոյականութիւնը։ Ամեն ինչ նրա չուրջն էր պտտում։ Ինչպէս տեսնում էք, «մարդ» գաղափարն այստեղ տեղ չունի։ Սիրտ ինչու համար ունենալ։ Միայն թէ փող աշխատել… իսկ ես փող էի աշխատում։ Ամեն ինչ լաւ էր գնում, բայց ես ոչ մի գործում բաւականութիւն չէի գտնում։ Երբ արդէն տասը տուն ծախեցի, տէրս ինձ առաջարկեց իր հետ ընկերանալ։ Հէնց այն օրը, երբ ես մեր պայմանագիրը պէտք է ստորագրէի, կինս մեռաւ։

—Ձեր կինը, հարցրի ես։ Ինչպէս պատահեց այդ։

—Այո, վերջին տարիները սարսափելի էին։ Ծնելու օրից ի վեր նա միշտ հիւանդ էր։ Ես ձեզ արդէն պատմեցի, որ նա ծծմօր պաշտօնով մտաւ մի հրէական ընտանիք։ Մի քանի ժամանակից յետոյ նա տենդ ստացաւ, չը կարողացաւ երեխաներին ծիծ տալ և դրա համար նրան ուղարկեցին հիւանդանոց։ Այնուհետև ես ոչինչ չէի կարող անել, որովհետև բոլորովին յուսահատ դրութեան մէջ էի գտնվում։

Կինս տարի ու կէս պառկեց։ Նա հիւանդանոցից բոլորովին քայքայված դուրս եկաւ։ Երևակայեցէք, որ նա դեռ ես քսան և մէկ տարեկան էր և բժիշկներն արդէն յայտնել էին, որ նա երբէք չի առողջանայ։ Նա կարող էր վաղը մեռնել, բայց կարող էր և դեռ մի քանի տարի ապրել։ Ոչ մի դրական բան նրա մասին չէր կարելի ասել։ Նրա հիւանդութիւնն առաջ էր եկել ծնելուց և կարիքներից։ Նա տանջվում էր երիկամունքների անբուժելի հիւանդութեամբ։ Կինս, ինչպէս առհասարակ բոլոր հիւանդները, դիւրագրգիռ և անձնակամ էր, ես այդ բանը չէի կարող տանել և դրա համար սկսեցի նրան հետզհետէ ատել։ Ես չէի կարողանում նայել նրան, երբ նա ուտում էր, մի խօսքով նրան ատում էի և կնոջս ոչ մի շարժուածքը ինձ դուր չէր գալիս։ Բայց ես նրան զգալ չէի տալիս իմ ատելութիւնը, որովհետև նա մեղաւոր չէր։ Երբեմն ցանկանում էի գոռալ և նրան բացատրել իմ զգացմունքները, բայց ես միշտ զսպում էի ինձ։

Այդպէս չարունակվեց 4 տարի։ Ես հետզհետէ ընտելացայ և հաշտվեցի իմ դրութեան հետ և այլ ես կարիք չէի զգում իմ զգացմունքս արտայայտելու։ Իմ մէջ ամեն ինչ մեռել էր և իմ միակ մխիթարութիւնը երեխաներս էին կազմում։ Ես այլ ես ոչ մի կամք կամ ցանկութիւն չունէի և դոլլարներն էլ ինձ բաւականութիւն չէին պատճառում։

Կինս քսան և հինգ տարեկան հասակում մեռաւ և բոլորովին գաղափար չունէր, թէ ես վերջին տարիները ինչպիսի զգացմունքով էի ապրում նրա հետ։ Այդ բանը նրա համար յաւիտենական գաղտնիք մնաց…

—Յետոյ ինչպէս վերադարձաք դուք, հարցրի ես, մի քիչ լռելուց յետոյ։

—Այո, ինչպէս ես ձեզ արդէն ասացի, պէտք է պայմանագիրը ստորագրէի տիրոջս հետ ընկերանալու համար։ Իմ առաջ միայն երկու ճանապարհ կար։ Կամ պէտք է Ամերիկայում մնայի, կամ վերադառնայի Գերմանիա։ Ամերիկայում մնալ, այդ նշանակում էր կրկին րիսկ անել, որովհետև այնտեղ մարդս միւս օրվայ համար անգամ յոյս չունի։ Ես պէտք է վերջնականապէս ամերիկացի դառնայի։ Եթէ իմ մէջ դեռ մարդկային մի որևէ բան էր մնացել, այդ բոլորը պէտք է վերջնականապէս կորցնէի։ Բայց յանկարծ իմ մէջ ամեն ինչ զարթնեց և ես վճռեցի երեխաներս Գերմանիայում կրթելու։

Ես հաստատ վճռեցի թողնել Ամերիկան և ահա արդէն Գերմանիայումն եմ, որտեղ մարդս աւելի լաւ է ապրում։ Իմ կարողութիւնն այնքան մեծ չէ, որովհետև Ամերիկայում քիչ մնացի։ Ես կարող էի այնտեղ հարստութիւն դիզել, բայց կարող էի և աղքատանալ։ Ես այնքան կարողութիւն ունեմ, որ դրանով երեխաներս կարող են կրթվել և դուցէ մի քանի տարի էլ ապրել։ Իսկ յետոյ… ամեն ինչ կը վերջանայ և այնուհետև հարկաւոր էլ չէ աւելի ապրել։

—Միթէ դուք կեանքից ուրիշ աւելի բան չէք սպասում։

—Ո՛չ, սխտեմն ինձ արդէն մեռցրել է և ես ամեն բանից զզուել եմ։ Ա՜խ, այդ սարսափելի սխտեմը…

Նա ձեռքս ամուր սեղմելով գլխակոր հեռացաւ։ Ես դեռ երկար կանգնեցի և նայեցի այդ մարմնով ու հոգով ջարդված մարդու ետևից մինչև այն ժամանակ, երբ նրա կերպարանքը մթութեան մէջ բոլորովին անյայտացաւ։

Գերմ. թարգմ. Լ. Բաբայեան

Լայպցիգ

13 յունվարի

ՄՈՍԿՎԱ։ Յունվարի 12-ին կայացաւ տարեկան ակտը համալսարանում։ Պրոֆէսոր Տարասով կարդաց ճառ կրօնից կրթութեան և կանանց աշխատանքի մասին։ Ուսումն աւարտեցին 636 հոգի։ Թօշակներ տալու վրա համալսարանը ծախսեց 167,000 րուբլի։

ԱՍՏՐԱԽԱՆ։ Հրատարակիչը դադարեցրեց «Прикаспiйская Газета» լրագիրը։

ՊԱՐԻԶ։ Ցայտնելով շնորհակալութիւն Թագաւոր Կայսրին այն հեռագրի համար, որով աւետւում էր 25,000-ի ուղարկելը ի նպաստ բրէտոնական ձկնորսների, նախագահ Լուբէ ուղարկեց հետեւեալ հեռագիրը. «Շտապում եմ շնորհակալութիւն յայտնել Ձեր Մեծութեանը այն մեծահոգի պարգևի համար, որ Դուք բարեհաճեցէք իմ միջոցով յանձնել խիստ թշուառութեան ենթարկված բրէտօնական ձկնորսներին։ Ձեր Մեծութեան համակրութեան այդ նոր ապացոյցը, տրված Ռուսաստանին բարեկամ և դաշնակից ազգին, մեզ խորապէս համակեց։ Ֆրանսիայի անունից յայտնում եմ Ձեզ մեր բուռն և անկեղծ երախտագիտութիւնը։ Լուբէ»։

ՍՕՖԻԱ։ Մակեդօնական կոմիտէտը շրջաբերական ուղարկեց Մակեդօնիայի բոլոր տեղական կոմիտէտներին, որով հրաւիրում է տուած խօսքը պահել, ոչինչ չը ձեռնարկել և ոչ մի հրոսակախումբ չը կազմել։

ԼՕՆԴՕՆ։ «Րէյտէրի գործակալութիւնը» իմացել է, որ դաշնակիցները հնարաւոր չը համարեցին համաձայնվել Բուլէնի առաջարկութեան հետ՝ պաշարումն անյապաղ վերացնելու վերաբերմամբ։

ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Մեծ Իշխան Թագաժառանգը և գերմանական թագաժառանգ պրինցը ժամանեցին 2 ժամին։ Քաղաքագլուխ ծուրավլէվ աղ ու հաց մատուցեց գերմանական պրինցին, իսկ վարչութեան անդամ Պետրով—Մեծ Իշխան Թագաժառանգին և արտասանեցին կարճ սիրալիր ողջոյն ազգաբնակութիւնից։ Ամբոխը ոգևորված աղաղակներով ճանապարհ գցեց բարձր հիւրերին, որոնք կառքով ուղևորվեցին գնդային մանէժը. ուր Թագաժառանգ պրինցը ընդունեց պատւաւոր պահնակը առաջին բատալիօնից, որից յետոյ կայացաւ հանդիսաւոր մարշ։ Երբ գնդի հրամանատարը յայտնեց օգոստափառ շէֆի ողջոյնը, պատերի մէջ թնդաց որոտաձայն «ուրան»։ Գնդի եկեղեցում Թագաժառանգ պրինցը տեսաւ երկհարիւրամեայ գնդի հին դրօշակները. Մեծ Իշխան Թագաժառանգը պրինցի հետ միասին պտտեցին զօրանոցները։ Թագաժառանգ պրինցը տեսաւ երիտասարդ զինւորների պարապմունքները։ Օֆիցէրական ժողովարանի թանգարանը մտնելու ժամանակ գնդի հրամանատարը մատուցեց գնդի պատմութիւնը, վիբօրգեան գնդի բրօնզեայ մեդալը և յօբելեանական ոսկէ ժէտօնները։ Տեղի ունեցաւ նախաճաշ 120 անձանց համար։ Օգոստափառ շէֆի, Թագաւոր Կայսրի, Թագաժառանգ պրինցի, Մեծ Իշխան Թագաժառանգի և գնդի բարգաւաճման համար առաջարկված կենացները ծածկվում էին ոգևորված ուրաներով և հիմներով։ Մեծ Իշխան Թագաժառանգի հրաժեշտ տալը գերմանական Թագաժառանգ պրինցին սրտաշարժ—բարեկամական էր։ Ճանապարհ դնելով Թագաժառանգ պրինցին, Մեծ Իշխան Թագաժառանգը զանգահարութեան և «ուրաների» ուղեկցութեամբ գնաց Սօֆիայի տաճարը, ուր արքեպիսկոպոս Գուրի ողջունեց ճառով։ Մաղթանքից յետոյ Մեծ Իշխան Թագաժառանգը պտտեց տաճարի մէջ երկրպագելու տեղական հրաշագործներին, գնաց տեսնելու Ռուսաստանի հազարամեակի յիշատակարանը, այցելեց արքեպիսկոպոսի բնակարանը և գնաց կայարան։ Անսահման է նօվգօրօդցիների ընդհանուր հիացմունքը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Զորեքշաբթի, յունվարի 15-ին, նշանակված է ընդհանուր ժողով, որի ժամանակ պէտք է ընտրվեն ժողովարանի աւագներ, վերստուգող յանձնաժողովի անդամներ, նոյնպէս և պէտք է քննվեն անցեալ 1902 թւականի հաշիւները և ներկայ 1903 թւականի նախահաշիւները։ Վերջում տեղի կունենայ ընդհանուր ընթրիք անդամների համար, 1 ր. 20 կոպէկ վճարով։ 4—4

ՏԱՐԱԶ

պատկերազարդ շաբաթաթերթի ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՑԱԻԱԼՈՎ № 1-ը լոյս է տեսնելու կ ի ր ա կ ի, յունվարի 19-ին և այնուհետև իւրաքանչիւր կիրակի։ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՑԱԻԱԼՈՎ ճ ո խ և ն բ ա զ մ ա բ ո վ ա ն դ ա կ ՏԱՐԱԶԻ հետ ծանօթանալ ցանկացողները կարող են ուղարկել 3 հատ 7 կոպէկանոց պօստի մարկա և իրանց հասցէն, որոնց կուղարկվի ճ ո խ ա գ ր վ ա ծ և ը ն դ ա ր ձ ա կ վ ա ծ ՏԱՐԱԶԻ մի որ և է №-ը, իբրեւ նմուշ։
Շարունակվում է ՏԱՐԱԶԻ և ԱՂԲԻՒՐԻ 1903 թ. բաժանորդագրութիւնը. պրէմիայով և յաւելուածներով 10 ր. (արտասահման 13 ր. կամ 50 ֆր.)։ Զեղջեր անձնաւորութիւններ հրաւիրվում են տարածել ԱՂԲԻՒՐ և ՏԱՐԱԶ։ Ապառիկ բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում։
Հասցէն՝ Тифлисъ. Редакцiя „ТАРАЗЪ“. 1—3

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ր Ա Ն

Երեքշաբթի, յունվարի 14-ին
Հայ Թատերասէրների խումբը կը ներկայացնէ

ԱՐԴԻՒՆԱՒՈՐ ՊԱՇՏՕՆ

Կոմեդիա 4 գործող. հեղինակ. Օստրօվսկու։

Մասնակցում են՝ տ.տ. Արվատեան, Ոսկանեան, Օհանեան, Զմշկեան. պ.պ. Համբարձումեան, Ազամիրեան, Ազեան, Խոջա-Թումանեան, Տէր-Գրիգորեան և ուրիշները։

Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան
1—1 Րէժիսոր Արաքսեան

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ ՌՈՒՍԵՐԷՆԻՑ ՀԱՅԵՐԷՆ

(ПОЛНЫЙ РУССКО-АРМЯНСКIЙ СЛОВАРЬ)
Ց. Դ Ա Ղ Բ Ա Շ Ե Ա Ն Ի

Լոյս տեսաւ ե ր ր ո ր դ պ ր ա կ ը, գինն է 1 րուբլի, ճանապարհածախսով 1 ր. 15 կոպէկ։ Բառարանի բաժանորդագինն է 6 րուբլի։ Մինչև չորրորդ պրակի լոյս տեսնելը 3 րուբլի. ուղարկողը կը համարվի բաժանորդ և անյապաղ կը ստանայ արդէն լոյս տեսած պրակները։ Չ ո ր ր ո ր դ պ ր ա կ ի լ ո յ ս տ ե ս ն ե լ ո վ բ ա ժ ա ն ո ր դ ա գ ր ո ւ թ ի ւ ն ը կ ը փ ա կ վ ի։ Դիմել հեղինակին Тифлисъ, Армянская Семинарiя, А. С. Дагбашьяну և կամ книжный магазинъ „Гутенбергъ“.
Ծ ա ն օ թ. Նոր պրակը ստանալիս ապառիկները պէտք է վճարել։ 1—1

Վլադիկավկազի հայոց եկեղեցու համար հարկաւոր է մի

ՀՄՈՒՏ ՏԻՐԱՑՈՒ,

որ կունենայ ռոճիկ և օրինակատարութիւններից արդիւնք՝ միասին 5—600 րուբլի։ Դիմել Владикавказъ. Ктитору Б. Теръ-Асатурову. 1—6

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առեւտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունված է իբրեւ օժանդակ ձեռնարկ առեւտրական դպրոցներում

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձեւով հաշուապահութիւն 4 ամսում.

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ. վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաւ. նաւթարդիւնաբերական եւ նաւթագործական հաշուապահութիւն։
2) Առեւտրական թուաբանութիւն.
3) Առեւտրական թղթակցութիւն։
4) Մուրհակային եւ առեւտրական օրէնքներ։
5) Վայելչագրութիւն եւ ուղղումն ամենավատ ձեռագրի։

Ընդունելութիւն ամեն օր։ Պարապմունքները սկսվում են 1903 թւի Ցունվարի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ՝ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլ. տրված ծրագրի համաձայն, ատտեստատներ։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին՝ Թ ի ֆ լ ի ս ո ւ մ, Н. В. Абраамяну, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։

Վերեւում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ ԳԻՆՆ է 3 ր. 50 կոպէկ։ (կ. ե. հ.) 13—25

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
ԳՐ. ԻՎ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ

Ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։ Ընդունում է առաւօտեան 10-ից մինչև 11-ը և 5-ից մինչև 7 ժամ երեկոյեան։ Միխայլովսկի պրօսպէկտ 154։ Տելէֆօն 825։ 16—30

ԲԺԻՇԿ Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Ընդունում է մասնաւորապէս օֆթալմոլոգիական (աչքի), ականջի եւ քթի խոչընդոտ հիւանդներին։ Ունի միկրոսկոպիական կաբինէտ, որտեղ ընդունվում են կաթի, խորխի, մէզի եւ արեան անալիզներ։

Առաւօտեան 11—1 ժ.
Երեկոյեան 4—6 ժ.

Բեբուտովսկոյա փողոց № 41. տուն Արարատովի. Бебутовская ул. № 41, Домъ Араратова. 42—150

Ցուցահանդէս 1865 թ. Ցուցահանդէս 1880 թ.
Ն. Նովգորոդ 1870 թ.
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ
Ն.-Նովգորոդ 1896 թ.
ԵՒ ՌԷՏԻՆԷ ՈՒՐԻՇ ԻՐԵՂԷՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԵՆԱԲԱՐՁՐ ՊԱՐԳԵՒ (GRAND-PRIX)
Պարիզի ցուցահանդէսում տրված է Ռուսաստանից ՄԻՄԻԱՅՆ
ՌԷՏԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ
որ հիմնված է 1860 թւականին

Խնդրում ենք Ռ Է Տ Ի Ն Ի Կ Ր Կ Ն Ա Կ Օ Շ Ի Կ Ն Ե Ր գնելիս ուշադրութիւն դարձնել կրունկներ հետեւեալ կնիքի վրա

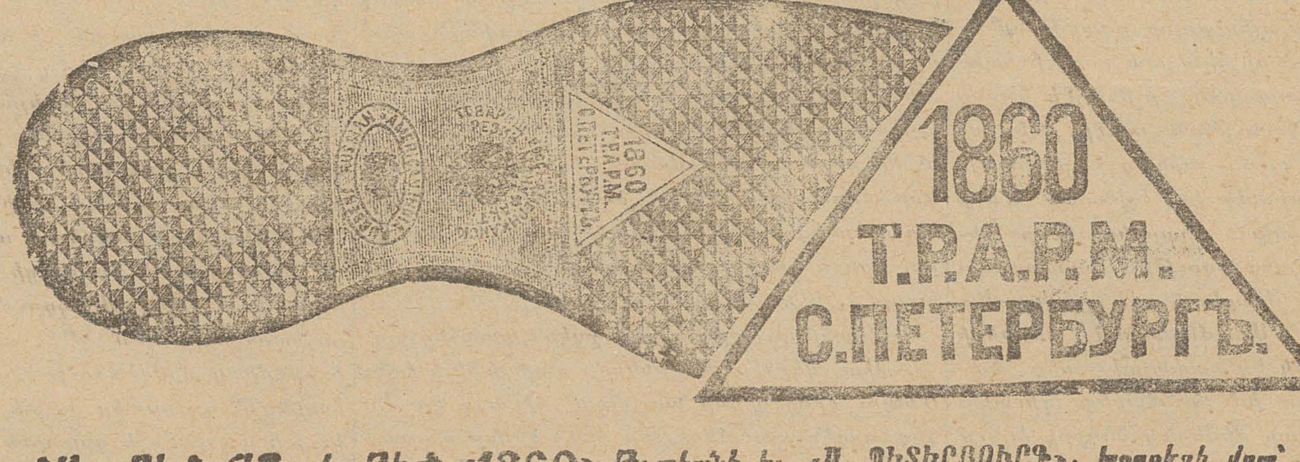

Տանուտէր ընկերութեան հաստատութեան «1860» թւականի եւ «Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ», խօսքերի վրա՝ կարմիր եռանկիւնու մէջ (գործարանի կնիքը)։

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԾԱԽՍ ԿԱՅԱՆՈՒՄ Է

ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԷՑՇԷԼԷՐ“ առեւտրական տունը

Ս.-Պետերբուրգում, Մոսկվայում, Րիգայում, Օդէսայում, ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ ԴՕՆԻ ՎՐԱ Եկատերինբուրգում, Խարկովում եւ Վարշավայում.

20—35